

Katyń 1940

<https://katyn.ipn.gov.pl/kat/histori/zbrodnia/aspekty-prawne/11988,Prawo-miedzynarodowe.html>
2023-02-01, 04:02

ASPEKTY PRAWNE

Traktowanie jeńców wojennych regulowały źródła prawa międzynarodowego: konwencje haskie z 1899 r. i 1907 r. oraz konwencja genewska z 1929 r. Szczególne znaczenie miał ostatni z wymienionych dokumentów. Nie miało znaczenia to czy jedna ze stron konfliktu nie podpisała tych umów międzynarodowych, gdyż ich zapisy stosowały się do jeńców tej strony, która przyłączyła się do konwencji.

Konwencje międzynarodowe ws. jeńców wojennych, (1907-1929)

IV konwencja haska z 18 października 1907 r. nie definiowała bezpośrednio jeńca wojennego ale określała jego status i prawa. Zgodnie z prawem prowadzenia wojny lądowej jeńca wojenny miał prawo do swej własności, jego wolność mogła być ograniczona tylko na czas określony: „jako niezbędny środek bezpieczeństwa i wyłącznie na czas trwania okoliczności, powodujących taki środek”. Stornie przysługiwało prawo używania jeńców, z wyjątkiem oficerów, do pracy ale zgodnie z ich rangą. Konwencja ściśle określała zasady wynagrodzenia za taką pracę. Obie strony konfliktu zobowiązane były do wymiany informacji dotyczących danych osobowych poszczególnych osób mających status jeńca wojennego. Dla losów i statutu polskich żołnierzy w 1940 r. ważne są także postanowienia konwencji genewskich z 6 lipca 1906 r. oraz 27 lipca 1929 r., które precyzowały wiele zapisów haskich umów szczególnie dotyczących wymiany informacji o osobach internowanych.

Według tych zasad, pozostawali oni pod władzą rządu państwa nieprzyjacielskiego, a nie pod władzą osób lub oddziałów, które wzięły ich do niewoli. Jeńcy wojenni winni być zawsze traktowani w sposób humanitarny, a w szczególności, jak stwierdza w art. 2 Konwencja Genewska, „mają być chronieni przed aktami gwałtu, obrazy i ciekawości publicznej. Środki odwetowe względem nich są zabronione”. Jeńcy wojenni mają prawo do poszanowania swej osoby i czci. Szczegółowe przepisy w powołanych aktach międzynarodowych określały też warunki pobytu jeńców w niewoli oraz możliwość stosowania wobec nich sankcji karnych. Odnośnie do tego ostatniego zagadnienia generalnie uznano, że jeńcy wojenni podlegają przepisom i rozporządzeniom obowiązującym w armii państwa, pod władzą którego się znajdują. W ramach kar dyscyplinarnych zakazano jednak stosowania wobec nich kar

cielesnych oraz okrucieństwa w jakiegokolwiek postaci. Zakazano także stosowania kar zbiorowych za czyny jednostek. Specjalnemu zabezpieczeniu poddano prawa jeńców wojennych w ewentualnych postępowaniach sądowych, zapewniając im prawo do obrony oraz udziału w postępowaniu przedstawicieli mocarstw opiekuńczych. Zagwarantowano też prawo odwołania się od wyroku na równi z członkami sił zbrojnych państwa zatrzymującego.

Biorąc pod uwagę status prawny Polski i ZSRS w 1939 r. w okresie niewypowiedzianej wojny czy można zatem uznać żołnierzy polskich za jeńców wojennych, a oba kraje za strony wojujące w myśl powyższych konwencji ?

Wkroczenie Armii Czerwonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej było jawnym pogwałceniem nienaruszalności jej terytorium i stanowiło faktyczne wszczęcie działań wojennych wobec Polski, wywołujące równocześnie stan wojny pomiędzy tymi krajami. Fakt ten spowodował wzięcie do radzieckiej niewoli tysięcy żołnierzy Wojska Polskiego, funkcjonariuszy Policji Państwowej i innych służb państwowych oraz umieszczenie ich, jako jeńców wojennych, w „specjalnych obozach jenieckich” na terenie ZSRS. O słuszności twierdzenia, że pomiędzy Polską a ZSRS istniał po 17 września 1939 r. stan wojny, świadczy też fakt posługiwania się przez same władze sowieckie wobec żołnierzy Wojska Polskiego określeniem „jeńcy wojenni” i utworzenia w strukturze NKWD ZSRS specjalnie powołanego do zajmowania się całokształtem problematyki jenieckiej Zarządu do spraw Jeńców Wojennych. Odzwierciedla to przekonanie funkcjonariuszy państwowych ZSRS o prowadzonej z Polską wojnie.

PLIKI DO POBRANIA

[Konwencja haska 1907 r. pdf, 2.14 MB, 08.04.2020](#)

[Konwencja genewska 1929 r. pdf, 3.12 MB, 08.04.2020](#)

[MiedzynarodowyTrybunal_Wojskowy.pdf, 2.28 MB, 08.04.2020](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)